

KMP.571.28.2020.MZ

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Zakładu Karnego w Białej Podlaskiej i Oddziału Zewnętrznego w Zabłociu

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) zwanego dalej OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 16-18 września 2020 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (zwany dalej: KMPT lub Krajowy Mechanizm) przeprowadził wizytację Zakładu Karnego w Białej Podlaskiej (zwanego dalej: Zakładem lub jednostką) oraz Oddziału Zewnętrznego w Zabłociu (zwanego dalej: Oddziałem lub OZ).

W skład zespołu wizytującego wchodził: Justyna Zarecka (politolog, specjalistka ds. bezpieczeństwa wewnętrznego) oraz Michał Żłobecki (prawnik).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania osób pozbawionych wolności, by wzmocnić, jeśli to niezbędne, ich ochronę przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawić rekomendacje właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, w zgodzie z odpowiednimi standardami

organizacji międzynarodowych. W zainteresowaniu przedstawiciele KMPT pozostawały również kwestie związane z przeciwdziałaniem pandemii koronawirusa COVID-19.

W ramach wizytacji dokonano następujących czynności:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania jednostki z ppłk. Arturem Ambrozikiem – dyrektorem jednostki oraz jego zastępcą: mjr. Sławomirem Mirońskim;
- dokonano oglądu pomieszczeń Zakładu oraz Oddziału, w tym m.in.: cel mieszkalnych, celi izolacyjnej, celi zabezpieczającej, świetlic, łaźni, sal widzeń;
- zapoznano się z losowo wybranymi aktami osobowymi skazanych;
- przeprowadzono na osobności indywidualne rozmowy z wybranymi osobami pozbawionymi wolności;
- przeprowadzono na osobności indywidualne rozmowy z wybranymi pracownikami Zakładu oraz Oddziału.

W toku wizytacji, w oparciu o mandat KMPT wykonano dokumentację fotograficzną.

Dokonane w ten sposób wstępne ustalenia przedstawiciele KMPT przekazali dyrektorowi Zakładu, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji przeanalizowano pozostałe informacje dotyczące funkcjonowania jednostki. Analizie poddano także nagrania z kamer systemu CCTV zainstalowanych w celi izolacyjnej nr 134 zarejestrowane w dniach 11.09.2020 oraz 16-18.09.2020.

W przedmiocie zainteresowania Krajowego Mechanizmu każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osadzonych przez funkcjonariuszy i współosadzonych, kwalifikacje personelu, prawo do informacji, prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym, prawo do ochrony zdrowia, prawo do praktyk religijnych, warunki bytowe, oddziaływania kulturalno-oświatowe. Dokonano także oceny przygotowania jednostki do przeciwdziałania pandemii koronawirusa COVID-19, w tym m.in.: wdrożonych procedur, dostępu do środków ochrony osobistej, czy zapewnianej opieki medycznej.

W niniejszym Raporcie nie opisywano całokształtu funkcjonowania Zakładu w zakresie tych zagadnień, lecz uwzględniono jedynie te obszary, które w ocenie KMPT wymagają poprawy oraz wyróżniają Zakład na tle innych jednostek. Raport zawiera również problemy o charakterze

systemowym związane z koniecznością zmiany obowiązującego prawa lub praktyki jego stosowania.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. osadzony, pracownik placówki, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaze, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka jednostki

Zakład Karny w Białej Podlaskiej jest jednostką typu półotwartego dla recydywistów penitencjarnych z oddziałem aresztu śledczego i oddziałem terapeutycznym dla uzależnionych od alkoholu. Pojemność Zakładu wynosi 270 miejsc, w czasie wizytacji przebywało w niej 219 osób.

Podległy białskiej jednostce Oddział Zewnętrzny w Zabłociu stanowi jednostkę penitencjarną typu półotwartego i otwartego przeznaczoną dla recydywistów penitencjarnych. W dniach, kiedy prowadzone były czynności kontrolne w jednostce przebywało 90 osadzonych (na 125 miejsc).

4. Mocne strony i dobre praktyki

4.1. Bogata oferta zajęć kulturalno - oświatowych

W ocenie KMPT na uznanie zasługuje szeroki zakres oddziaływań kulturalno-oświatowych i sportowych prowadzonych w jednostce. W czasie wizytacji w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej znajdowały się dwie świetlice: świetlica centralna w kompleksie kulturalno-oświatowym i sportowym (KOS) oraz świetlica ogólna w oddziale I. Co więcej, związku z zagrożeniem wywołanym pandemią COVID-19 w oddziale III otwarto salę przeznaczoną do prowadzenia zajęć k-o. W OZ Zabłocie znajduje się świetlica połączona z biblioteką.

Świetlice w oddziałach wyposażone są m.in. w odbiorniki telewizyjne i stoły do tenisa. Podkreślić należy, iż w poza świetlicą w skład KOS wchodzi także: biblioteka, radiowęzeł, siłownia, pracownia plastyczna i czytelnia. Osadzeni korzystają z zajęć w ramach tygodniowego grafiku, mają dostęp do m.in. 4735 woluminów dostępnych w bibliotece, prasy (w tym także czasopism tematycznych), czy gier planszowych.

Jednostka współpracuje z Miejską Biblioteką Publiczną w Białej Podlaskiej oraz Biblioteką Multimedialną „Barwna”, dzięki czemu osadzeni mają dostęp do książek w językach obcych, a także audycji emitowanych za pośrednictwem radiowęzła oraz filmów na płytach DVD.

W bibliotece dostępne są także obowiązujące akty prawne, wyroki wydane przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka. Do dyspozycji przebywających w Zakładzie cudzoziemców są przetłumaczone na języki obce informatory dla tymczasowo aresztowanych i skazanych, które mają na celu pomóc w pełni zapoznać się z prawami i obowiązkami osadzonych.

Poza wspomnianymi powyżej audycjami, na antenie radiowęzła emitowane są programy przygotowane przez personel jednostki, w tym dotyczące m.in.: ochrony zdrowia czy wydarzeń historycznych. Za pomocą radiowęzła przekazywane są ogłoszenia, organizowane są także konkursy dla osadzonych.

Na terenie Zakładu Karnego znajdują się trzy place spacerowe oraz jeden w OZ Zabłocie. Osadzeni przebywający w Oddziale Zewnętrznym korzystać mogą z boiska do siatkówki i piłki nożnej oraz z przyrządów do ćwiczeń. W Zakładzie organizowane są turnieje gry w szachy i tenis stołowy. Z przekazanych przedstawicielom KMPT informacji wynika, iż w okresie poprzedzającym pandemię koronawirusa SARS-COV-2 skazani odbywający karę w Zakładzie w Białej Podlaskiej uczestniczyli w zajęciach sportowych odbywających się na boiskach „Orlik”. Jak wskazano, w zajęciach k-o odbywających się w latach 2019-2020 uczestniczyło łącznie 111 osadzonych.

Pozytywnie ocenić należy także współpracę jednostki z podmiotami zewnętrznymi, m.in.: Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie (Filia w Białej Podlaskiej), Centrum Kultury w Białej Podlaskiej, Klubem Sportowym MKS Podlasie Biała Podlaska, Galerią Podlaską, Muzeum Południowego Podlasia, Instytutem Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej, czy Warsztatem Terapii Zajęciowej przy Spółdzielni Inwalidów. Prowadzone oddziaływania ukierunkowane są w szczególności na readaptację społeczną skazanych.

Na pozytywne wyróżnienie zasługuje także wdrożony przez kierownika działu kulturalno – oświatowego autorskiego programu „Supermecze”. Do czasu wizytacji odbyło się łącznie 6 edycji programu, w ramach którego Zakład Karny w Białej Podlaskiej organizował charytatywne mecze piłki nożnej we współpracy ze Szkołą Trenerów PZPN i Urzędem Miasta Biała Podlaska. Środki finansowe uzyskane m.in. w wyniku licytacji przedmiotów przekazanych przez czołowych polskich piłkarzy, a także rękodzieła artystycznego wykonanego przez osadzonych udało się m.in. przekazać sprzęt rehabilitacyjny Stowarzyszeniu Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, zorganizować wyjazdy dla dzieci z domu dziecka na mecze reprezentacji Polski i mecze ligowe ekstraklasy. W 2019 r. Zakład wsparł także finansowo rozbudowę Centrum Pomocy Osobom z Autyzmem, prowadzonego przez Stowarzyszenie „Wspólny Świat”.

5. Problemy systemowe

5.1. Powierzchnia celi mieszkalnej

Przedstawiciele KMPT zwracają uwagę na systemowy problem niezapewnienia osobom przebywającym w polskich jednostkach penitencjarnych minimalnego standardu 4 m² w celi mieszkalnej, liczonego z wyłączeniem kąpika sanitarnego. Obowiązująca w Polsce norma 3 m² określona w art. 110 § 2 *Kodeksu karnego wykonawczego* (Dz.U. z 2020 r., poz. 523 t.j.); dalej k.k.w.; jest jedną z najniższych w Europie i wymaga zwiększenia, co było sygnalizowane zarówno przez Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT), Komitet Przeciwko Torturom (CAT), polski Trybunał Konstytucyjny i Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu oraz niejednokrotnie przez Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur w raportach z rocznej działalności.

Rekomendacja CPT skierowana do władz krajowych, określająca powierzchnię 4 m² jako minimalny standard przestrzeni mieszkalnej przypadającej na więźnia, znalazła się już w raporcie z wizyty Komitetu w Polsce w 1996 r.¹ W każdym kolejnym raporcie CPT formułował zalecenie wskazując, że istniejący standard na osobę wynosi 4 m², zaś istniejąca w Polsce norma 3 m² nie oferuje satysfakcjonującej przestrzeni życiowej, w szczególności w celach o względnie małym rozmiarze. W czasie wizyty w Polsce w dniach 11-22 maja 2017 r.² Komitet ponownie stwierdził, iż pomimo powtarzających wcześniej zaleceń, oficjalny minimalny standard 3 m² przestrzeni życiowej na jednego więźnia pozostaje niezmienny. W opinii Komitetu minimalne standardy dotyczące osobistej przestrzeni mieszkalnej w zakładach

¹ Zob. § 70 raportu [CPT/Inf (98) 13].

² Zob. § 59 raportu [CPT/Inf (2018) 39]

karnych powinny wynosić 6 m² w przypadku celi zamieszkałej przez jednego więźnia i 4 m² w przypadku celi zamieszkującej przez wiele osób (z wyłączeniem kącika sanitarnego).

W kwestii przywołanego standardu minimalnego stanowisko zajął również Komitet Przeciwko Torturom, który rozpatrując V i VI sprawozdanie okresowe Polski z realizacji postanowień Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karanía wskazał, że obowiązujący w prawie polskim standard 3 m² przypadających na jedną osobę, nie jest zgodny z europejskim standardem. CAT wezwał Polskę do podjęcia koniecznych działań dla zapewnienia, by warunki panujące w zakładach karnych odpowiadały co najmniej Standardom Minimalnym Postępowania z Więźniami z dnia 31 lipca 1957 r., w szczególności by podjęto działania polegające na zwiększeniu pojemności zakładów karnych, w celu zapewnienia minimalnego standardu europejskiego 4 m² celi mieszkalnej przypadających na każdego osadzonego³.

Postulowany standard minimalny powierzchni bytowej jest również wynikiem analizy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, który przy badaniu czy warunki bytowe w jednostkach penitencjarnych osiągnęły poziom nieludzkiego lub poniżającego traktowania, w wielu sprawach uznawał przeludnienie za samodzielną i wystarczającą przesłankę do uznania, że nastąpiło naruszenie art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)⁴.

Warto też zwrócić uwagę, że Rzecznik Praw Obywatelskich w dniu 24 maja 2016 r. wystąpił do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w przedstawionej kwestii⁵. W odpowiedzi Minister wskazał, że obecnie nie dostrzega dostatecznie uzasadnionych podstaw do ingerencji legislacyjnej w zakresie zmiany przepisu art. 110 k.k.w.⁶ W związku z tym w kolejnym wystąpieniu z dnia 29 lipca 2016 r. RPO zauważył, że dotychczas proponowane rozwiązania, polegające na próbach zmniejszenia zaludnienia jednostek penitencjarnych, bez koniecznej zmiany legislacyjnej, są niewystarczające. Niemniej, zdając sobie sprawę z tego, że przeciwdziałanie przeludnieniu w jednostkach penitencjarnych jest procesem złożonym i rozciągniętym w czasie, Rzecznik zaapelował o rozważenie dokonania zmian legislacyjnych w zakresie postulowanej normy powierzchniowej (4 m²) w odniesieniu do

³ Tłumaczenie dostępne pod adresem: https://bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/prawa_czlowieka/onz/tekst-zalecen-koncowych-wersja-pl.doc

⁴ Zob. Wyrok z dnia 21 czerwca 2007 r. w sprawie Kantyrev przeciwko Rosji, skarga nr 37213/02; wyrok z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie Frolov przeciwko Rosji, skarga nr 205/02; wyrok z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie Labzov przeciwko Rosji, skarga nr 62208/00; wyrok z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie Lind przeciwko Rosji, skarga nr 25664/05.

⁵ Wystąpienie generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 24.05.2016 r., KMP.571.5.2016.

⁶ Odpowiedź Sekretarza Stanu w MS z dnia 23.06.2016 r., DWOiP-I-072-21/16.

funkcjonujących oddziałów terapeutycznych dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi z dnia 17 października 2016 r.⁷, nie podzielił jednakże argumentacji Rzecznika w odniesieniu do tej kategorii więźniów.

Przedstawiciele KMPT podkreślają, że dalsza niezmienną praktyka osadzania więźnia w warunkach poniżej 4 m² powierzchni w celi mieszkalnej stanowić będzie nieludzkie i poniżające traktowanie i karanie, co może w konsekwencji skutkować odpowiedzialnością prawną przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu. Powyższa sytuacja wymaga pilnych zmian legislacyjnych i poszukiwania przez władze polskie rozwiązań do zwiększenia minimalnego metrażu, zgodnie z akceptowalnymi na poziomie europejskim standardami. Sprawa metrażu celi więziennej pozostaje w dalszym ciągu w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

5.2. Brak kontroli sądowej dotyczącej kontroli osobistej skazanych

Wobec więźniów funkcjonariusze Służby Więziennej muszą niekiedy dokonać kontroli osobistej w celu sprawdzenia, czy nie posiadają oni przedmiotów zabronionych lub niebezpiecznych. Warto jednak podejmować decyzję o jej przeprowadzeniu z właściwą rozwagą, profesjonalizmem i poszanowaniem godności człowieka. W przeciwnym wypadku kontrola osobista może spełniać rolę narzędzia opresji, zostając uznana za poniżające traktowanie. Aktualnie, w przypadku, gdy dyrektor podejmie decyzję o poddaniu więźnia kontroli, nie wydaje on decyzji, którą osadzony mógłby zaskarżyć do sądu, w trybie art. 7 k.k.w. Sąd nie może zatem ocenić, czy była to decyzja słuszna. Stanowić to może zatem pole do nadużyć. Wydaje się w związku z tym istotne, by zasadność i sposób realizacji kontroli osobistej więźniów podlegały zewnętrznej weryfikacji. Możliwość sądowej kontroli ma więc wartość prewencyjną i tym samym skutkować może odstrasżająco wobec osób chcących sięgać po nią bez potrzeby.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że w przeszłości dochodziło do sytuacji, gdy decyzja o zastosowaniu kontroli osobistej nie znajdowała uzasadnienia z punktu widzenia bezpieczeństwa, na co wskazywał Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu, w wyrokach przeciwko Polsce: *Codziennie kontrole osobiste więźnia połączone z obowiązkiem rozebrania się do naga nie wynikały z żadnych konkretnych potrzeb bezpieczeństwa i nie były związane z podejrzeniami wynikającymi z zachowania skarżącego. Taka praktyka musiała wywołać w człowieku uczucie*

⁷ Odpowiedź Sekretarza Stanu w MS z dnia 17.10.2016 r., DWOiP-I-072-21/16.

*poniżenia, cierpienia i przygnębienia, które wykroczyło poza nieuniknione cierpienie i upokorzenie związane z odbywaniem kary więzienia*⁸.

W dniu 21 stycznia 2016 r. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o stwierdzenie niezgodności art. 116 § 6 k.k.w. w zw. z art. 7 § 1 k.k.w. z Konstytucją, w zakresie, w jakim nie przewiduje wydawania decyzji w sprawie kontroli osobistej skazanego⁹. Przedmiotowa sprawa o sygn. K 5/16 zakończyło się wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny postanowienia o umorzeniu postępowania w dniu 26 listopada 2019 r¹⁰.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż Mechanizm nie podważa zasadności dokonywania kontroli osobistej, jednak z uwagi na przywołane zastrzeżenia wskazana problematyka w dalszym ciągu pozostaje w polu jego zainteresowania.

6. Działania w zakresie zapobiegania zarażeniom koronawirusem

6.1. Sytuacja epidemiologiczna w jednostce

Zgodnie z informacją przekazaną przedstawicielom KMPT, do dnia zakończenia wizytacji wśród osadzonych nie stwierdzono przypadków zakażenia wirusem SARS-CoV-2. Jednocześnie, 5 więźniów poddano testom na obecność koronawirusa, a 3 osadzonych objętych zostało kwarantanną w związku z obowiązującymi przepisami nakazującymi kwarantannę osób, które przekroczyły granicę państwową (osadzeni doprowadzeni zostali do ZK przez funkcjonariuszy Straży Granicznej). Jeden osadzony skierowany do odbycia kwarantanny został z uwagi na fakt, iż w komendzie Policji, gdzie mężczyzna przebywał przed przyjęciem do ZK, ujawniono przypadki zakażenia wśród funkcjonariuszy. Osadzeni kwarantannę odbywali w izbie chorych. Z informacji przekazanej przez zastępcę dyrektora wynika, iż więźniowie powracający z wizyt i badań lekarskich odbywających się poza terenem jednostki nie są izolowani.

W badanym okresie kwarantanną objęty został jeden funkcjonariusz pełniący służbę w ZK w Białej Podlaskiej. Łącznie badaniom na obecność COVID-19 poddano 3 funkcjonariuszy, u żadnego nie stwierdzono zakażenia.

⁸ Wyrok Świdzki v. Polsce z dnia 16 lutego 2016 r., skarga nr 5532/10, § 60-61.

⁹ Wniosek RPO do TK z dnia 21.01.2016 r., KMP.571.83.2014.

¹⁰ Postanowienie TK z dnia 26.11.2019 r., OTK ZU A/2019, poz. 66.

6.2 Środki ochrony i warunki bytowe

Zgodnie z informacją przekazaną przez dyrekcję Zakładu, podczas pierwszej fali epidemii jednostka była w należyty sposób zabezpieczona w środki dezynfekcyjne oraz środki ochrony osobistej, służące do przeciwdziałania zakażeniom SARS-CoV-2 oraz działań służących zapewnieniu reżimu sanitarnego przy realizacji widzeń. Na bieżąco realizowano także zamówienia artykułów ochronnych. Zauważyć także należy, że wszyscy więźniowie, z którymi prowadzone były rozmowy, mieli dostęp do maseczek. Osadzeni deklarowali, że mają możliwość otrzymania masek ochronnych od funkcjonariuszy po zgłoszeniu takiej potrzeby. Obowiązkiem zasłaniania twarzy objęte były osoby umieszczone w celach przejściowych, m.in. przy otrzymywaniu posiłków lub opuszczaniu celi.

Z poczynionych przez wizytujących obserwacji na miejscu, jak również informacji przekazanych przez personel oraz osadzonych wynika, iż zarówno funkcjonariusze pełniący służbę w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej, jak i w Oddziale Zewnętrznym w Zabłociu w godzinach pracy noszą maseczki ochronne oraz jednorazowe rękawiczki. Więźniowie nie wyrażali w tym kontekście zastrzeżeń.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w ramach realizowanych w ZK i OZ programów „Razem możemy więcej” oraz „Szycie wspiera życie” osadzeni wykonywali środki ochrony osobistej w postaci maseczek ochronnych. Wytworzone środki przeznaczono na zabezpieczenie potrzeb w jednostce, a także jako wsparcie dla innych placówek i instytucji, m.in. Domów Pomocy Społecznej w Kostomłotach i Kozuli czy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej.

W związku z zaleceniami dot. przeciwdziałaniu pandemii koronawirusa COVID-19 ciepła woda do cel mieszkalnych w ZK i OZ dostarczana jest przez całą dobę. Osadzeni w oddziałach I i II Zakładu z kąpeli korzystać mogą dwa razy w tygodniu, od poniedziałku do piątku w godz. 7:15 – 17:00, zgodnie z ustalonym planem. Osoby zamieszkujące oddział III z łaźni korzystać mogą codziennie od 16:15 do 19:00 (z przerwą na apel wieczorny). Osadzonym w Oddziale Zewnętrznym w Zabłociu kąpiel dozwolona jest dwa razy w tygodniu w godzinach od 10:00 do 20:30, zgodnie z ustalonym planem.

Z przeprowadzonych rozmów wynika, iż powierzchnie wspólne i samoinkasujące aparaty telefoniczne dezynfekowane są 3 razy dziennie. Zgodnie z przekazaną na piśmie informacją osadzeni zatrudnieni na terenie jednostki (pracownicy gospodarczy, pracownicy kuchni, łaźnienni, fryzjerzy, warsztatowcy) mają dostęp do płynów do odkażania dłoni, do dezynfekcji sprzętanych

powierzchni wspólnych, czy sprzętu fryzjerskiego. Mają także dostęp do jednorazowych rękawiczek i maseczek ochronnych.

Część osadzonych narzekała na niewystarczającą ich zdaniem ilość środków higienicznych otrzymywanych w ramach comiesięcznego przydziału. Twierdzili, że w razie braku pieniędzy na zakup środków nie ma możliwości otrzymania dodatkowego przydziału.

Zgodnie z przekazanymi informacjami ręczniki wymieniane są co tydzień, pościel co dwa tygodnie.

Podczas rozmów osadzeni nie wskazywali na poczucie zagrożenia koronawirusem, twierdzili, iż w warunkach izolacji możliwość zakażenia jest minimalna.

6.3. Wdrożone procedury bezpieczeństwa

Dyrektor jednostki przekazał przedstawicielom KMPT informację, iż w podległej mu jednostce stosuje się odpowiednio wszelkie wytyczne i rekomendacje Głównego Inspektora Sanitarnego czy Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białej Podlaskiej, a także przekazywane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej oraz Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Lublinie.

Z przekazanej dokumentacji wynika, iż dyrektor ZK przekazywał do zatwierdzenia przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego następujących dokumentów: Plan znoszenia części ograniczeń, o których mowa w art. 247 Kodeksu karnego wykonawczego; Działania podjęte w celu przygotowania i przeprowadzenia widzeń osadzonych z osobami bliskimi na terenie zakładu karnego w Białej Podlaskiej w związku ze znoszeniem części ograniczeń, o których mowa w art. 247 Kodeksu karnego wykonawczego; Plan znoszenia części ograniczeń, o których mowa w art. 247 Kodeksu karnego wykonawczego w ramach działania programu operacyjnego wiedza edukacja rozwój 2014 – 2020.

W dniu 22 czerwca 2020 r. wydana została zatwierdzona przez zastępcę dyrektora Szczegółowa instrukcja dotycząca organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej. Innymi utworzonymi w dobie pandemii dokumentami w związku z koniecznością zachowania reżimu sanitarnego były m.in.: Instrukcja dla funkcjonariuszy biorących udział w organizacji i realizacji kursów zawodowych dla osadzonych w ZK Biała Podlaska i OZ Zabłocie oraz Instrukcja postępowania dla osób zatrudnionych u kontrahentów zewnętrznych w systemie bez konwojenta.

W jednostce powołano także zespół ds. COVID-19, w skład którego wchodzi: dyrektor i jego zastępca, kierownik działu penitencjarnego, kierownik działu ochrony, kierownik działu kwatermistrzowskiego, starszy inspektor ds. BHP, przedstawiciel personelu medycznego. Podczas cotygodniowych odpraw zespół omawiał zagadnienia związane z przeciwdziałaniem pandemii, w tym realizacją wytycznych i zaleceń.

Dyrektor Zakładu poinformował przedstawicieli KMPT o przypadkach przedłużającego się oczekiwania na zaopiniowanie przygotowanych procedur przez Sanepid. Niejednokrotnie kierownictwo jednostki musiało podejmować osobiste interwencje, ażeby otrzymać decyzje w sprawie w/w procedur. W ocenie Krajowego Mechanizmu opisywane trudności ukazują obserwowany także w innych miejscach detencji systemowy problem braku przygotowania stacji sanitarno – epidemiologicznych do zwiększonego obłożenia pracą w sytuacjach ekstraordynaryjnych, takich jak powszechne zagrożenie pandemiczne na terytorium kraju.

Warto mieć na uwadze, że przedłużający się czas wprowadzania procedur ma bezpośrednie przełożenie na sytuację osób w detencji i może prowadzić do znaczącego ograniczenia ich podstawowych, np. w zakresie kontaktów z bliskimi.

Zasadne jest przytoczenie w tym kontekście przedstawionej przez dyrektora jednostki historii osadzonego, który został zwolniony z aresztu w trakcie odbywania kwarantanny i zobowiązany był samodzielnie powrócić do swojego miejsca zamieszkania. Zgodnie z przekazem, Sanepid zainteresowany był jedynie adresem, w którym kwarantanna będzie kontynuowana. Dyrektor ZK miał zatem zgodnie z przepisami obowiązek zwolnić mężczyznę, niemniej jednak gdyby został on wylegitymowany przez Policję w drodze powrotnej do miejsca zamieszkania (w przywołanym przypadku znajdowało się ono w innym województwie), mógłby zostać ukarany za złamanie zasad kwarantanny. Jednocześnie osadzonego nie skierowano np. do pobliskiego miejsca zbiorowej kwarantanny, nie wydano mu także decyzji o zwolnieniu z kwarantanny na czas powrotu do domu.

6.4. Sytuacja kadrowa w jednostce

Z informacji przekazanej przez dyrektora Zakładu wynika, iż sytuacja kadrowa w jednostce była względnie stabilna, a wprowadzenie ograniczeń związanych z realizacją widzeń pozwoliło wyeliminować zaległe płatne nadgodziny funkcjonariuszy.

Wizytujący z uznaniem odnieśli się do bogatej oferty kulturalno – oświatowej w Zakładzie, opisaną w pkt 4.1. niniejszego Raportu. Przedstawiciele KMPT z zaniepokojeniem przyjęli

informację, iż jedyną osobą wyznaczoną do planowania i realizacji powyższych zadań jest kierownik działu kulturalno – oświatowego. Należy mieć bowiem na uwadze, iż szczególnie w obecnej sytuacji wzmożone oddziaływania kulturalno-oświatowe pomagają w zapobieganiu negatywnym nastrojom wśród osadzonych wywołanym licznymi ograniczeniami wynikającymi z wprowadzonego stanu pandemii, w tym ograniczeniu widzeń, czy wstrzymaniu zatrudnienia osadzonych.

Mając na uwadze powyższe Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur rekomenduje wzmocnienie sytuacji kadrowej w zakresie realizacji zadań kulturalno – oświatowych w jednostce.

6.5. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego i występowanie zdarzeń nadzwyczajnych

W latach 2019 - 2020 w jednostce trzykrotnie stosowano środki przymusu bezpośredniego wobec osadzonych (użycie siły fizycznej w postaci technik obezwładniania oraz kajdanki). Jednocześnie podkreślić należy, iż przymus nie był stosowany po wprowadzeniu ograniczeń związanych z pandemią. W badanym okresie wystąpiło łącznie 31 zdarzeń nadzwyczajnych (17 w 2019 r. i 14 w 2020 r.). Przedstawicielom KMPT przekazano, iż 11 września 2020 r. więzień odbywający karę celi izolacyjnej podjął próbę samobójczą, w związku z czym skierowany został na obserwację psychiatryczną.

Więźniowie oceniali panującą w jednostce atmosferę jako dobrą. Podobnie, jak w przypadku innych jednostek typu półotwartego, w których prowadzone były rozmowy, czynnikiem wzbudzającym najwięcej negatywnych emocji wśród osadzonych pozostawała kwestia braku możliwości wykonywania pracy zarobkowej na zewnątrz. Z początkiem tygodnia, w którym odbyła się wizytacja Krajowego Mechanizmu rozpoczęto stopniowe przywracanie pracy u zewnętrznych kontrahentów, co osadzeni przyjęli z dużym zadowoleniem.

6.6. Zasady przyjęć do jednostki w trakcie epidemii

Osadzeni po przyjęciu do Zakładu standardowo umieszczani są w celi przejściowej na okres 14 dni. Przy przyjęciu mierzy się im temperaturę, poddawani są wywiadowi epidemiologicznemu, badanie lekarskie odbywa się najpóźniej 3. dnia po przybyciu. Jeśli u nowo przyjętego osadzonego występują przesłanki epidemiologiczne, z osobą taką postępuje się zgodnie z algorytmami Głównego Inspektora Sanitarnego.

6.7. Prawo do informacji

Rozmowy z osadzonymi dotyczyły m.in. kwestii dotyczących źródeł informacji o pandemii koronawirusa. Rzetelna wiedza na temat tego, jak chronić się przed zarażeniem może skutecznie obniżyć poziom stresu związanego z panującą pandemią i w rezultacie zapobiec zdarzeniom nadzwyczajnym, w tym także zbiorowym buntom na terenie jednostki.

Z uzyskanych podczas rozmów z osadzonymi informacji wynika, iż posiadają informacje na temat koronawirusa COVID-19, w tym także sposobów zapobiegania zakażeniu oraz możliwym konsekwencjom związanym z zachorowaniem. Uwagę przedstawicieli KMPT zwróciły materiały w postaci informacji pisemnych, plakatów, czy infografik umieszczone w ogólnodostępnych miejscach w każdym z oddziałów ZK oraz w OZ. Więźniowie zwracali także uwagę, że dodatkowe informacje w formie ustnej przekazywane są przez wychowawców i w audycjach nadawanych przez radiowęzeł. Osadzeni wiedzę na temat pandemii czerpią także z telewizji.

6.8. Kontakt ze światem zewnętrznym

W jednostce dostępnych jest łącznie 24 samoinkasujące aparaty telefoniczne, w tym ZK w Białej Podlaskiej 18 aparatów (8 w oddziale I, 7 w oddziale II i 3 w oddziale III) i 6 telefonów w OZ w Zabłociu. Zakład dysponuje także czterema stanowiskami służącymi do nawiązywania kontaktów za pośrednictwem Skype (po jednym komputerze w każdym z oddziałów Zakładu i jeden komputer w Oddziale).

Zgodnie z obowiązującym porządkiem wewnętrznym w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej stanowiącym załącznik do zarządzenia Nr 59/2020 Dyrektora Zakładu Karnego w Białej Podlaskiej z dnia 27 maja 2020 r. (dalej: porządek wewnętrzny), skazani i ukarani w oddziałach I i II Zakładu połączenia telefoniczne realizować mogą codziennie w godzinach 8:30 – 17:50. W Oddziale Zewnętrznym i części półotwartej oddziałów I i II ZK osadzeni korzystać mogą z umieszczonych na korytarzach samoinkasujących aparatów telefonicznych od 6:25 do 22:00. Więźniowie zatrudnieni na zewnątrz, zamieszkujący w oddziale III mają możliwość prowadzenia rozmów telefonicznych w godzinach 3:30 – 19:00. Skazani i ukarani z aparatów telefonicznych korzystać mogą raz dziennie przez maksymalnie 5 minut, dla osadzonych w OZ i części półotwartej oddziałów I i II ZK jest to odpowiednio 15 minut. Tymczasowo aresztowani korzystać mogą z aparatów telefonicznych raz dziennie przez maksymalnie 5 minut w godzinach 8:30 – 17:50, zgodnie z zarządzeniem organu dysponującego. Zgodnie z informacją przekazaną przez dyrektora jednostki, większość tymczasowo aresztowanych ma zgodę na kontakt telefoniczny.

Z uwagi na wprowadzone ograniczenia i spowodowane tym czasowe zawieszenie odwiedzin, znacząco wzrosło zainteresowanie osadzonych kontaktem za pośrednictwem komunikatora internetowego. Z przekazanych statystyk wynika, iż od 1 stycznia do 18 września 2020 r. z komunikatora Skype skorzystano łącznie 2762 razy, podczas gdy przez cały rok 2019 było to jedynie 299 połączeń.

Zgodnie z ustalonym porządkiem wewnętrznym skazani i ukarani w ZK mogą nawiązywać połączenia za pośrednictwem Skype z komputera umiejscowionego w świetlicy oddziału terapeutycznego oraz w świetlicy oddziału I we wtorki i czwartki w godz. 13:30 – 15:30, natomiast osoby zatrudnione korzystają z komunikatora w soboty od 8:30 do 15:30. W Oddziale Zewnętrznym w Zabłociu więźniowie mogą kontaktować się w w/w sposób w poniedziałki i piątki w godz. 10:00 – 12:00, a osoby zatrudnione w soboty w godz. 8:30 – 15:30. Skazani i ukarani z połączenia za pośrednictwem Skype mogą raz w ciągu dnia, przez maksymalnie 15 minut.

Z przekazanych przez osadzonych informacji wynika jednak, iż z uwagi na wprowadzony stan pandemii i związane z nim ograniczenia dostosowano możliwość prowadzenia rozmów telefonicznych przez osadzonych na dany dzień do ich potrzeb, zainstalowano także dodatkowy aparat telefoniczny w oddziale II. W związku z tym rozmowy z bliskimi wynoszą obecnie więcej czasu niż wynika to z porządku wewnętrznego. Na pozytywne wyróżnienie zasługuje także fakt, iż kierownictwo jednostki pozyskało nieodpłatnie 600 kart telefonicznych, które rozdysponowane zostały pomiędzy osadzonych, w celu podtrzymania więzi rodzinnych. Co więcej, w dobie pandemii COVID-19 możliwość korzystania z komunikatora Skype wzrosła z dwóch do siedmiu dni w tygodniu. Ze względu na duże zainteresowanie osadzonych, administracja Zakładu dodatkowo utworzyła stanowisko komputerowe w oddziale III.

Na podkreślenie zasługuje, iż pomimo przywrócenia możliwości przeprowadzania widzeń z początkiem sierpnia 2020 r., dyrektor jednostki utrzymał przedłużone godziny korzystania z komunikatora internetowego. Jest to istotne z uwagi na fakt wprowadzonych ograniczeń dot. widzeń (osadzony miał prawo do trwającego godzinę widzenia z jednym, pełnoletnim członkiem rodziny, tj: małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem - raz w miesiącu; w czasie spotkania uniemożliwiony jest bezpośredni kontakt fizyczny pomiędzy więźniem i odwiedzającym, przedzieleni są także osłoną z plexi) odwiedziny nie cieszą się obecnie dużą popularnością. Widzenia w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej realizowane są w poniedziałki i niedziele w godzinach 8:00 – 16:00, natomiast w Oddziale Zewnętrznym w Zabłociu w czwartki i niedziele od 8:00 do 16:00. Osadzeni wskazywali, iż w zaistniałej sytuacji preferowaną formą kontaktu są rozmowy telefoniczne i za pośrednictwem komunikatora internetowego.

6.9. Kontakt z adwokatem

Z informacji przekazanej na piśmie przez kierownik działu ewidencji Zakładu Karnego w Białej Podlaskiej wynika, iż w związku z wprowadzonym w Polsce stanem pandemii znacznie spadła liczba spotkań osadzonych z adwokatami. Niemniej, w jednostce nie wprowadzono zakazu spotkań z prawnikami. Rozmowy odbywały się w sposób bezpośredni, z zachowaniem reżimu sanitarnego. Zarówno adwokat, jak i jego klient podczas spotkania zobligowani byli do noszenia maseczek ochronnych i jednorazowych rękawiczek. Na sali widzeń zainstalowano także pojemniki z płynem dezynfekcyjnym. Jednocześnie, funkcjonariusze oferowali osadzonym i adwokatom możliwość przeprowadzenia rozmowy w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt, jednak nikt na taką propozycję nie przystał.

Z informacji przekazanej przez zastępcę dyrektora Zakładu wynika, że wszystkie sale widzeń, w których odbywają się także spotkania z adwokatami, są monitorowane. Niemniej jednak, zgodnie z oświadczeniami kierownictwa i personelu jednostki, kamery monitoringu wyłączane są na czas rozmów z obrońcami.

6.10. Opieka medyczna

W ambulatorium Zakładu Karnego w Białej Podlaskiej zatrudnionych jest czterech lekarzy: (dwóch internistów, lekarz rodzinny oraz chirurg), stomatolog oraz personel pielęgniarski (3 osoby). Dyrektor ZK poinformował przedstawicieli KMPT, iż w związku z trwającą pandemią wycofał udzieloną uprzednio personelowi pielęgniarskiemu zgodę na dodatkowe zatrudnienie w innych placówkach.

Z obowiązującego w jednostce porządku wewnętrznego wynika, iż lekarz przyjmuje osadzonych w dniach od poniedziałku do piątku w godzinach od 8:00 do 17:30 według ustalonego planu pracy, w ZK – w pomieszczeniach Zakładu Opieki Zdrowotnej, a w OZ – w budynku administracyjnym w pokoju 202 (gabinet lekarski), po uprzednim zgłoszeniu oddziałowemu potrzeby wizyty. Z rozmów przeprowadzonych z osadzonymi w Oddziale Zewnętrznym wynika jednak, iż lekarz przyjmuje tam dwa razy w tygodniu. Specjalistyczne konsultacje medyczne realizowane są w warunkach wolnościowych.

Do ZOZ w ZK w Białej Podlaskiej przynależą następujące pomieszczenia: gabinet zabiegowy, ambulatorium, gabinet stomatologa i dwie sale chorych (jednoosobowa cela monitorowana oraz cela dwuosobowa). Uwagę wizytujących zwróciły dobrze wyposażone i nowocześnie urządzone pomieszczenia ZOZ.

Z przekazanych informacji wynika, iż w badanym okresie nie występowały problemy kadrowe. Zwrócono natomiast uwagę na utrudniony w dobie pandemii dostęp osadzonych do konsultacji specjalistycznych poza jednostką.

6.11. Posługi religijne

W Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej mieści się kaplica ekumeniczna, z której korzystać mogą osadzeni różnych wyznań. Z uwagi na zagrożenie epidemiczne zawieszono sprawowanie nabożeństw dla osadzonych. Niezależnie od tego, w jednostce prawie każdego dnia obecny jest zakonnik, z którym zainteresowane osoby mogą odbyć indywidualne spotkanie po uprzednim zgłoszeniu takiej potrzeby oddziałowemu. W przekazanych informacji wynika, że także w Oddziale Zewnętrznym w Zabłociu istnieje możliwość spotkania z księdzem, który pojawia się tam doraźnie.

6.12. Oddziaływania wychowawcze i terapeutyczne

W Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej funkcjonuje oddział terapeutyczny dla skazanych recydywistów penitencjarnych uzależnionych od alkoholu. Oddział przeznaczony jest dla 24 osób zakwaterowanych w sześciu czteroosobowych celach mieszkalnych. W czasie wizytacji w oddziale przebywało 22 osadzonych, z czego 21 uczestniczyło w programie terapii, natomiast 1 osoba ukończyła terapię i oczekiwała na transport.

Oddział dysponuje 2 salami terapii i 3 gabinetami terapeutycznymi. W oddziale zatrudnionych jest 4 pracowników, w tym: psycholog z ukończonym Studium Terapii Uzależnień w trakcie certyfikacji jako specjalista psychoterapii uzależnień (funkcjonariusz zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy); socjolog z ukończonym Studium Terapii Uzależnień, w trakcie procesu certyfikacji jako specjalista psychoterapii uzależnień (funkcjonariusz zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy); Certyfikowany Instruktor Terapii Uzależnień (funkcjonariusz zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy) oraz Certyfikowany Instruktor Terapii Uzależnień pracujący w wymiarze ½ etatu (pracownik cywilny). Zespół terapeutyczny systematycznie uczestniczy w superwizji grupowej prowadzonej przez zewnętrznego superwizora akredytowanego przez PARPA. Opiekę wychowawczą nad osadzonymi sprawuje wychowawca działu penitencjarnego.

Z przekazanych informacji wynika, iż w oddziale realizowany jest trwający 12 tygodni, intensywny program psychoterapii uzależnienia od alkoholu. Zajęcia odbywają się w oparciu o tygodniowy harmonogram. W ramach prowadzonych oddziaływań terapeutycznych w każdym tygodniu personel prowadzi łącznie 39 godzin edukacyjnych zajęć grupowych. Ponadto wobec każdego pacjenta prowadzone są także indywidualne oddziaływania terapeutyczne. Do czasu wprowadzenia ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 w Zakładzie odbywały się także mityngi ruchu AA, w których poza osadzonymi uczestniczyli także trzeźwiejący alkoholicy spoza jednostki. Część pacjentów odbywających terapię w oddziale uczestniczy także w Programie 12 kroków AA.

Z uwagi na wprowadzony stan pandemii personel oddziału terapeutycznego dostosował program terapii do panujących warunków epidemiologicznych, m.in. dzięki wykorzystaniu dostępnych systemów teleinformatycznych. Podkreślić należy, iż od marca 2020 r. uczestnicy Programu 12 kroków AA odbywają cotygodniowe spotkania ze swoimi sponsorami za pośrednictwem komunikatora internetowego Skype. Z początkiem maja wznowione zostały także mityngi AA, które obecnie odbywają się w formie zdalnej.

Z indywidualnych rozmów przeprowadzonych z osadzonymi przebywającymi w oddziale terapeutycznym wyłania się pozytywny obraz. Zwracali oni uwagę na profesjonalne i życzliwe podejście personelu, zachętę ze strony terapeutów do korzystania z indywidualnych spotkań oraz dobrą atmosferę panującą w oddziale.

Z przekazanych informacji wynika, iż w połowie 2019 r. na emeryturę odszedł psycholog działu terapeutycznego, co spowodowało utratę ½ etatu cywilnego. Wobec powyższego z początkiem 2020 r. opiekę psychologiczną nad uczestnikami terapii sprawuje psycholog działu penitencjarnego, w miarę możliwości wspomaga także oddziaływania terapeutyczne. Z uwagi jednak na wykonywanie zadań w pozostałych oddziałach mieszkalnych i brak możliwości pełnej realizacji programu terapii, dostrzeżono potrzebę stałego wsparcia etatem psychologa w oddziale terapeutycznym.

Mając na uwadze podniesione argumenty Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca dyrektorowi Zakładu zatrudnienie dodatkowej osoby na stanowisku psychologa w oddziale terapeutycznym, aby uzupełnić istniejący wakat.

Osadzeni zarówno w Zakładzie, jak i Oddziale pozytywnie wyrażali się na temat pracy wychowawców i psychologów. Zwracali przede wszystkim uwagę na ich dostępność i otwartość. Przedstawiciele KMPT z uznaniem przyjęli przekazaną przez dyrektora Zakładu informację, iż

w związku z wprowadzonym stanem pandemii oraz w celu rozpoznania atmosfery wśród osadzonych podjęto decyzję o zwiększeniu kontaktów wychowawczych poprzez wizytowanie cel mieszkalnych i prowadzenie rozmów indywidualnych. Z uwagi na powyższe popołudniowe dyżury wychowawców i psychologów wydłużone zostały do godz. 19:00. Wychowawcy pełnili także dyżury w weekendy.

7. Obszary wymagające poprawy

7.1. Warunki bytowe

Zdaniem wizytujących warunki bytowe w Zakładzie Karnym w Zarębie uznać należy za dobre. Przedstawiciele KMPT zwrócili także uwagę na czynione przez kierownictwo jednostki starania w kierunku ciągłej poprawy standardów życia, objawiające się już prowadzonymi sukcesywnie pracami remontowo - budowlanymi.

Niemniej jednak przedstawiciele Krajowego Mechanizmu zauważyli, że w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej w celi izolacyjnej i monitorowanej izbie chorych brak jest zabudowanych kąpeków sanitarnych. Z wyjaśnień udzielonych przez dyrektora jednostki wynika, iż rozwiązanie takie przejęte zostało ze względów bezpieczeństwa, a miejsca intymne umieszczonych tam więźniów zasłaniane są za pomocą ustawień kamer monitoringu wizyjnego.

W ocenie KMPT istniejące rozwiązania naruszają podstawowe prawo osadzonego do zagwarantowania intymności podczas wykonywania czynnościach fizjologicznych. Urządzenia sanitarne w celach jednoosobowych, do których należą cele izolacyjne, powinny być osłonięte co najmniej w taki sposób, aby nie była możliwa obserwacja osadzonego wykonującego czynności fizjologiczne w kąpiku sanitarnym ani bezpośrednio przez osoby wchodzące do celi, ani przez wizjer w drzwiach. Należy zaznaczyć, że zgodnie z §29 *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2231) oraz z § 34 *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2290), niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Stwarzanie możliwości w której osadzonego wykonującego czynności intymne w kąpiku mogą zobaczyć osoby wchodzące do celi lub zaglądalejące przez wizjer, w tym także płci przeciwnej, w sposób oczywisty godzą w konstytucyjnie chronioną godność osobistą. Należy mieć również na uwadze przepis art. 4 § 1 k.k.w, zgodnie z którym kary, środki karne, środki kompensacyjne, przepadek, środki

zabezpieczające i środki zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego.

Należy podkreślić, że warunki bytowe w tym higieniczno-sanitarne, jakie powinny być zapewnione więźniom muszą respektować ich prawo do prywatności, w wielu aspektach i tak ograniczane w związku z samym pozbawieniem wolności. Zgodnie z Regułą 19.3 *Europejskich Reguł Więziennych*, więźniowie powinni mieć dostęp do zapewniających prywatność sanitariatów. Warto również wskazać, że Sąd Okręgowy w Radomiu przyznał zadośćuczynienie osadzonemu (sygn. akt I ACa 567/11) uznając, że brak wymogu zabudowy kąpielnicy sanitarnego w celach jednoosobowych nie oznacza, iż nie należy go w inny sposób zasłonić, tak aby osadzony nie był widoczny podczas mycia się lub załatwiania potrzeb fizjologicznych.

Kwestia ta była kilkakrotnie podnoszona w wystąpieniach generalnych¹¹ Rzecznika Praw Obywatelskich skierowanych do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, który w odpowiedzi podzielał pogląd Rzecznika stwierdzając, że spełnienie kryterium zapewnienia intymności w warunkach izolacji penitencjarnej uzależnione jest nie tylko od braku fizycznej obecności innych osób podczas korzystania przez osadzonego z urządzeń sanitarnych, ale także od ograniczenia (z wyłączeniem przypadków przewidzianych w obowiązujących przepisach) możliwości jego obserwacji.

W związku z powyższym przedstawiciele KMPT zalecają wykonanie zabudowy lub montażu przesłony kąpielnic sanitarnych w celi izolacyjnej oraz monitorowanej izbie chorych.

Ponadto wizytujący odnotowali, iż place spacerowe nie posiadają częściowego zadaszenia, chroniącego osadzonych przed złymi warunkami atmosferycznymi. Zgodnie z opinią CPT „kluczowe znaczenie ma to, aby plac ćwiczeń na zewnątrz budynku był odpowiednio przestronny, a także – w miarę możliwości – dawał schronienie przed niepogodą”¹².

Przedstawiciele Mechanizmu rekomendują zatem częściowe zadaszenie placów spacerowych.

¹¹ Zob. m.in. Wystąpienia Generalne RPO z dnia 20 lutego 2013 r. (RPO-682905-II-702/11/MK) oraz z dnia 25 marca 2013 r. (RPO-700317-II-702/12/MK).

¹² § 48 Raportu CPT z 1991 r. [CPT/Inf (92) 3].

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

I. Dyrektorowi Zakładu Karnego w Białej Podlaskiej:

1. wykonanie zabudowy lub montażu przesłony kącików sanitarnych w celi izolacyjnej oraz monitorowanej izbie chorych;
2. częściowe zadaszenie placów spacerowych;
3. zatrudnienie dodatkowej osoby na stanowisku psychologa w oddziale terapeutycznym;
4. wzmocnienie sytuacji kadrowej w zakresie realizacji zadań kulturalno – oświatowych w jednostce.

II. Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w Lublinie:

1. zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń wymagających dodatkowych funduszy.